

IRLANDA: DE LA CONSTRUCCIÓ NACIONAL A LES PRIORITATS ECONÒMIQUES

Ellen Hazelkorn¹

1. Marc polític

Orígens històrics

L'illa d'Irlanda està dividida en dues sobiraniaes: Irlanda del Nord (amb un centre industrial als voltants de Belfast) forma part del Regne Unit, mentre que la República d'Irlanda (Éire, amb capital a Dublín) és un estat independent establert el 1922 després d'una guerra d'independència contra els britànics. La República d'Irlanda ocupa vint-i-sis dels trenta-dos comtats en què va ser dividida administrativament l'illa pels britànics. En aquest estudi, ens referim a Irlanda com al conjunt de l'illa anterior al 1922, i anomenem República d'Irlanda a la realitat política sorgida amb posterioritat.

La història, la cultura i la societat irlandeses han estat fortament influenciades per diverses invasions. Es considera que els primers pobladors van arribar d'Escandinàvia a través de Gran Bretanya l'any 6000 aC. Els celtes, provinents de l'Europa central, van instal·lar-s'hi entre el 450 aC i el 250 dC. Al voltant dels seus costums i del seu llenguatge es desenvoluparia la societat gaèlica irlandesa. Posteriorment, cap al 795, també s'hi establiren els vikings. En termes polítics i institucionals, les invasions normandes de 1169 van originar els fonaments d'un estat en crear el senyoriu d'Irlanda (Lordship of Ireland) el 1171, per bé que les seves estructures van romandre «poc més que nominals durant molts segles»². Al segle XVI, la dinastia Tudor va sotmetre tota l'illa, sobre la qual instaurà fermament la seva autoritat. El senyor d'Irlanda va ser ascendit a l'estatus de rei, i es va establir un autogovern formal, però sense estructures polítiques autònomes. Malgrat els anys de resistència, Irlanda va ser

¹ Han col·laborat també en aquest article Ité Ni Chionnaith, Brian O'Neill i Wolfgang Truetzschler. Recollida d'informació: David Burrows.

² Coakley i Gallagher, 1992: 1.

formalment annexionada a la Gran Bretanya el 1800 mitjançant l'*Act of Union*. El 1922 s'independitzarien vint-i-sis dels seus trenta-dos comtats.

La religió, molt determinada per identitats oposades i filiacions polítiques, ha estat una part integrant de la història recent irlandesa i de la resistència contra la dominació britànica. Però les estructures polítiques i econòmiques d'Irlanda també han estat influenciades per forces polítiques i de classe internes. Mentre la majoria de la població de l'illa és catòlica, els sis comtats del nord, el que constitueix la Irlanda del Nord, són majoritàriament protestants. Les arrels del nacionalisme i l'unionisme, respectivament, resideixen en el desenvolupament desigual de l'illa. Durant la revolució industrial les manufactures van instal·lar-se preferentment al nord, i el van integrar comercialment dins l'economia britànica, mentre que el sud agrari restava aïllat respecte dels esdeveniments polítics. Cap a mitjan segle dinou, el nacionalisme irlandès va esdevenir virtualment l'única expressió del terratger catòlic i de la incipient burgesia del sud, mentre que l'unionisme va ser identificat amb la burgesia protestant i la classe treballadora especialitzada del nord. La pressió nacionalista per l'autonomia o la independència limitada escandalitzava els unionistes, que van impedir amb èxit els tràmits de tres projectes de llei d'autonomia, i van preparar el terreny per a la participació de l'illa el 1920. Les diferències polítiques continuen essent atades per diferències econòmiques, religioses i socials entre els dos estats.

L'Estat Lliure d'Irlanda (IFS, *Irish Free State*) fou establert després d'una guerra d'independència (1921-1922). La seva constitució reflectí les influències tant del liberalisme anglès com del nacionalisme irlandès, per bé que restà sòlidament dins la Commonwealth britànica, estatus que preservava els estratègic: lligams econòmics entre les dues economies. De tota manera, les dècades dels anys vint i trenta van estar marcades per la deliberada i persistent soscavació de l'estatus de domini britànic de l'IFS per l'oposició, el partit Fianna Fáil. Amb la victòria política d'aquesta formació, el 1932, va promulgar-se una nova constitució (*Bunreacht na Eireann*) que assumia un enfocament catòlico-nacionalista de la identitat irlandesa i reivindicava els comtats d'Irlanda del Nord. El 1948, l'IFS va establir-se formalment com República d'Irlanda. Per la seva banda, Irlanda del Nord va ser governada de forma sectària pel dominant Partit Unionista entre 1921 i 1972; el desafiament polític, inicialment provinent dels moviments de drets civils, va portar al col·lapse de l'autogovern el 1972, la introducció de l'autoritat directa de Londres i la intensificació dels conflictes sectaris entre protestants/unionistes i catòlics/nacionalistes.

Dimensió lingüística i cultural

Irlanda és una societat perifèrica en el context europeu. És una societat monolítica sense minories establertes i força al marge de les recents onades migratòries. La seva economia és comparativament dependent en agricultura, malgrat els canvis introduïts per l'Estat des de la dècada dels seixanta. La penúria i l'emigració massiva impactaren significativament en la petita població existent, que mostrà una contínua disminució des del 1841: sis milions i mig d'habitants vivien a l'àrea actualment anomenada República d'Irlanda, en comparació amb els tres milions i mig l'any 1991. D'aquests, la gran majoria (93%) són catòlics, els quals, malgrat

l'afirmació constitucional de l'irlandès com a llengua oficial, parlen anglès; mentre que les estadístiques oficials mostren un increment constant dels qui afirmen ser capaços de parlar irlandès (del 17,6% el 1911, al 33% el 1993), la utilització d'aquesta llengua com a parla habitual ha disminuït i es concentra principalment a l'oest del país, a les àrees conegudes com a Gaeltacht. Avui dia més d'un terç de la població viu a Dublín i als seus voltants mentre que només quatre de cada deu habitants viuen a les zones rurals.

El desenvolupament educatiu experimentat al llarg del segle XIX va ser degut a l'extensió de l'alfabetització (més del 80% de la població estava alfabetitzada el 1910) i a la difusió de l'anglès. Més recentment, hom atribueix (positivament o negativament, depenent de la perspectiva de cadascú) a la revolució de les (tele)comunicacions el profund canvi en els valors públics, morals i de l'agenda política. El 57% de la població adulta llegeix almenys un diari matutí, mentre que el 80% llegeix un diari dominical (1988-1989); l'audiència televisiva a Irlanda és elevada (el 79% d'audiència nocturna); els programes britànics són particularment populars a l'àrea de Dublín i als centres urbans cablejats (el 1993 un 63% dels aparells televisors podien rebre programació britànica).

La internacionalització de l'economia provocada per la industrialització i l'entrada a la CEE el 1973 ha portat cap a un «sostingut i progressiu assalt intern» dels valors tradicionals de la dona i la família, la religió, el conservadurisme sexual i el «fonamentalisme rural»³. L'afiliació als objectius nacionalistes tradicionals expressats en un desig per una «Irlanda unida» també s'ha afeblit. El feminisme, en substitució de l'històricament feble suport a una agenda política i social de caire «liberal-progressiu», ha aportat el repte més prolongat i global als valors tradicionals i a favor dels drets personals. L'avenç de la fragmentació social ha marcat una profunda transició en la composició política de l'estat, des del dominat per la petita burgesia tradicional, agrícola i nacionalista fins al representat per una burgesia europeïtzada moderna, comercial i professional

Política i administració

El sistema polític i administratiu irlandès va desenvolupar-se basant-se en les estructures establertes o copiades dels britànics. La constitució del «revolucionari» primer *Dáil* o Parlament (1919), acordada i escrita en semisecret, va ser modelada a l'estil del britànic «govern de gabinet», i experimentà pocs canvis subseqüentment. L'*Irish Free State Constitution* (1922), forçada, pels termes del tractat amb Gran Bretanya, a assegurar la primacia de la monarquia, oferia algunes iniciatives populistes, però van ser suprimides per una successió d'esmenes. El posterior *Bunreacht na Éireann* (1937) consolidava un fort consell de ministres sota un *Tuaiseach* (primer ministre). En realitat, l'*Oireachtas* (parlament), que està dividit en dues cambres, el *Dáil* (166 membres) i el senat (60 membres), juga comparativament un rol menor i passiu, amb una major feblesa de la segona cambra. El govern domina tots els aspectes

³ Desmond Fenell, citat a *The Irish Times*, 6 de febrer de 1967; Commins, 1986: 52.

de l'actuació política, basat en un sistema de partits polítics estretament disciplinat. L'*Oireachtas* no governa; més aviat, el govern exercita el seu poder a través d'ell. El poder es troba centralitzat, més que no pas dispers. Les autoritats locals, organitzades sobre la base del comtat, operen amb la prerrogativa del parlament nacional i sota l'estret control del ministre del Medi Ambient.

En comparació amb els partits polítics d'arreu d'Europa, les diferències entre els partits polítics irlandesos no són sempre clares. A més a més, la politització de la classe treballadora, derivada de la industrialització, ha estat particularment dèbil, malgrat que el Partit Laborista Irlandès sigui el partit polític més antic a l'estat. D'aquesta manera, els desacords sobre els termes del tractat amb Gran Bretanya, que van provocar la guerra civil de 1922-1923, més que a la divergència ideològica, han estat sovint atribuïts a la formació del Fianna Fáil (FF) i del Fine Gael (FG). Un examen més detingut dels debats de la dècada dels vint revelaria, de totes maneres, l'existència d'objectius socio-econòmics i bases de classe divergents.

El poder polític a Irlanda ha estat dominat pel Fianna Fáil, que ha construït la seva hegemonia amb l'aliança del nacionalisme econòmic de la petita burgesia i la reforma social popular. Sustentant una imatge pròpia interclassista, ha apel·lat reeixidament a la nació irlandesa, urbana i rural, per sobre dels conflictes de classe. La política ha estat percebuda com una lluita entre el Fianna Fáil i la resta de partits; entre la nació irlandesa i els britànics; entre catolicisme i socialisme. Des de la seva arribada al poder el 1932, ha dominat el govern tant si era al poder com no. La crisi fiscal, política i social i l'afebliment dels objectius nacionalistes han contribuït a la descomposició del Fianna Fáil. D'aquesta manera, des de 1987, ha mantingut el poder només com a soci majoritari d'una coalició.

Avui, el panorama polític irlandès es presenta complex i fragmentat. Les prediccions en el sentit que la modernització i la integració europea motivarien la realineació política, i produirien una clara divisió entre esquerres i dretes han resultat prematures. En canvi, les eleccions del 1992, que van comportar la «posada de llarg» del Partit Laborista i la seva integració en un govern de coalició amb el Fianna Fáil, van reflectir una creixent convergència cap al centre polític. Amb el col·lapse sobtat d'aquest govern el novembre de 1994 i les negociacions per a la configuració d'un nou govern, les demarcacions polítiques entre laboristes, Fianna Fáil i Fine Gael s'han anat difuminant lentament. Amb anterioritat a això, els laboristes només es consideraven a si mateixos com a part d'una aliança anti-Fianna Fáil. Ateses aquestes circumstàncies, i la probabilitat que Irlanda segueixi el patró europeu d'aliances polítiques, hi ha moltes possibilitats de govern. En aquest escenari, sembla que hi ha poques raons per què els partits de centre no puguin formar aliances més fortes i duradores en el futur. Alhora, aquest reforçament del centre reobre les possibilitats per als demòcrates progressistes i l'esquerra democràtica, la dreta radical i l'esquerra radical, respectivament⁴.

⁴ Per a una informació actualitzada sobre la situació política a Irlanda, vegeu Hazelkorn i Patterson, 1994, i Hazelkorn, 1994.

2. Marc socio-econòmic

Desenvolupament econòmic

El desenvolupament econòmic irlandès ha viscut clarament tres posicions estratègiques contradictòries adoptades des de la independència el 1922⁵. Als anys vint, el govern de Cumann na Gaedheal (el predecessor del Fine Gael), representant principalment d'una elit exportadora pre-industrial i agrícola, opta per conservar una aproximació fiscal ortodoxa al creixement econòmic, basada en «l'accés al capital», la reducció dels costos i el manteniment de la riquesa mitjançant un comerç agrícola continuat amb Gran Bretanya, sense cercar l'avantatge comparatiu per a Irlanda. La independència política amb estatus de domini britànic va preservar formalment aquests vincles.

El 1932, l'ascendència del Fianna Fáil, sota la tutela d'Eamonn de Valera, va configurar un consens de forces socials i polítiques al voltant d'una matriu de nacionalisme econòmic, ideològic i cultural amb un fort contingut proteccionista, exclusió del capital estranger, importants subvencions per a la manufactura, substitució d'importacions i conreu de les terres. Això va provocar una certa millora en el volum de la producció industrial i l'ocupació. La guerra comercial amb Gran Bretanya, entre 1932 i 1938, i la depressió internacional van tenir un impacte negatiu en el creixement econòmic: els volums d'exportació, els preus i els mercats van col·lapsar-se, i els ingressos mitjans el 1937 eren un 9% per sota del nivell de 1931. Divuit mil persones van emigrar anualment entre 1936 i 1946, i es va incrementar fins a quaranta-dues mil per any entre 1956 i 1961.

Com a conseqüència del consens britànic de postguerra, Seán Lemass va promoure el keynesianisme. El «Programa per a l'Expansió Econòmica» (1958) va ser fortament intervencionista, i va establir, en el nucli de la política industrial, la liberalització del comerç, el foment del capital estranger i les subvencions estatals per a la producció de capital intensiu orientada a l'exportació. Les condicions internes van millorar tan significativament que Irlanda va transformar-se en dues dècades d'una societat agrícola tradicional amb una estructura de classes basada en la propietat familiar cap a una societat urbana industrial amb una estructura de classes fonamentada en les oportunitats derivades de l'educació i la capacitat. El descens poblacional registrat al llarg dels cent anys anteriors va invertir-se i, cap al començament dels setanta, es registrà una lleugera immigració.

Si bé aquestes iniciatives van permetre a Irlanda beneficiar-se del llarg cicle expansiu econòmic experimentat arreu, van mostrar-se inadequades per resoldre problemes fonamentals com ara la debilitat de les activitats industrials del país, la manca d'explotació comercial dels recursos nacionals, la ineficàcia de les explotacions agrícoles minifundistes, la manca de distribució dels recursos i la feblesa de les infraestructures. L'alt creixement de la productivitat va ser incapaç d'absorbir l'excedent de mà d'obra i elevar el nivell de vida. En aquest sentit, el «boom» va ser breu i superficial.

Al llarg dels anys vuitanta, hom experimentà un significatiu gir cap a sectors relacionats amb les noves tecnologies, que incrementà l'atractiu d'Irlanda per als in-

⁵ Per a una discussió més àmplia d'aquestes qüestions, vegeu Bew, Hazelkorn i Patterson, 1989.

versors financers i de telecomunicacions. Les empreses exportadores de tecnologia punta de propietat estrangera representaven el 34% de l'ocupació industrial, més de la meitat de la producció manufacturera i el 80% de les exportacions industrials no relacionades amb l'alimentació. Aquesta evolució explica l'increment del 12,9% del valor de les exportacions el 1992, que va col·locar Irlanda per sobre de la mitjana de la Comunitat Europea en superàvit de la balança de pagaments com a percentatge del PNB (1%). Però la fortalesa d'aquest sector ha comportat una «apreciació fonamentalment errònia sobre la salut econòmica del país»⁶.

Problemes de perifèria

Hi ha contradiccions manifestes entre els pròspers indicadors financers i l'economia real. Les taxes de creixement irlandeses han estat tradicionalment molt per sota de les d'altres països d'incorporació recent a la Comunitat Europea. En efecte, la taxa d'atur mai no ha baixat per sota del 5%, fins i tot quan els nivells arreu d'Europa eren del 2% o inferiors (Kennedy, 1992: 9; Mjoset, 1992: 6). El 1994, la taxa oficial de creixement a Irlanda ha assolit el 4,8% anual, malgrat que hi ha una disputa sobre si l'ús del producte interior brut en lloc del producte nacional brut exagera aquest creixement, a causa de la inclusió del sector multinacional. Els comentaristes suggereixen que una combinació de taxes extraordinàries de creixement, de controls pressupostaris (el dèficit pressupostari anual es troba plenament dins del criteri del Tractat de Maastricht del 3%), dels «dividends» de la pau a Irlanda del Nord i del descens en les taxes de natalitat ofereixen el panorama d'una «economia que està atrapant la dels seus germans més rics» (Huhne, 1994). Aquestes xifres, no obstant, ignoren el fet que la bona marxa dels registres oficials de creixement no es corresponen amb uns nivells de vida en creixement (Murphy, 1994). La renda per càpita és un 40% inferior a la mitjana de la Comunitat Europea; la taxa d'atur és la segona pitjor a la OCDE. El 1990, l'atur de llarga durada abastava un 67,2% del total dels desocupats, mentre els nivells d'ocupació eren inferiors als de 1926. De fet, la proporció de la població realment ocupada ha disminuït prop del 26% entre 1926 i 1986.

Les desigualtats del creixement es reflecteixen en la naturalesa de classe de l'emigració irlandesa, que va assolir el seu nivell més alt amb 46.000 persones per any entre 1988 i 1989⁷. Des de 1981, el col·lapse en l'ocupació al sector industrial tradicional ha afectat de manera desproporcionada els homes, en contrast amb l'ocupació femenina que s'ha incrementat bruscament en expandir-se l'ocupació del sector serveis i el sector exterior. Al llarg de la dècada, el 25% dels graduats han marxat a treballar a les economies centrals de la Comunitat Europea i als Estats Units. Aquest model probablement persistirà mentre el ritme del creixement econòmic sigui massa lent en relació amb el nombre dels que busquen treball; amb un 28% de la població menor de quinze anys, Irlanda té la població més jove de l'Europa occidental, amb excepció

⁶ Cliff Taylor, «Poor indicators given fundamentally wrong account of economic health», *Irish Times*, 23 de juliol de 1993.

⁷ Per a una discussió més àmplia sobre això, vegeu Hazelkorn, 1992.

de Turquia. Avui dia aproximadament un terç de la població sobreviu amb els subsidis estatals.

En resum, l'abandonament del projecte de creació d'una burgesia nacional va donar lloc als darrers anys cinquanta a una estratègia orientada a la «importació d'innovació»⁸ o de «desenvolupament econòmic *off-the-peg*»⁹. Coincidint amb la dominació nord-americana de l'economia global, aquesta estratègia va cercar de promoure vincles avançats amb l'economia domèstica a través de transferències estatals massives, possibles gràcies a l'accés a fons externs il·limitats (Comunitat Europea). La Comunitat va facilitar una protecció suficient (però temporal) al govern contra l'increment de la desocupació donant-li la capacitat de respondre amb una expansió del sector públic i un sector agrícola subvencionat. Però aquesta estratègia va subestimar l'extensió de la reestructuració global i econòmica. Cap a la meitat dels anys vuitanta, Irlanda no podia dependre per més temps de l'aportació de capital (nord-americà) com a font de creació d'ocupació. Influenciada per les tendències neoliberals, l'estratègia va canviar per fer d'Irlanda un país competitivament atractiu al capital estranger, mitjançant l'increment de la productivitat i la disminució dels salaris. En el context de la reestructuració global i de l'emergència d'una nova divisió del treball, Irlanda es troba en perill d'esdevenir un centre de producció intensiu en treball, amb costos baixos i salaris baixos. La disputa pels fons comunitaris és una afirmació pública del fracàs d'Irlanda en l'objectiu de convertir-se en una entitat econòmica segura de si mateixa i en un clar exponent de dependència econòmica.

En el millor dels casos, la transferència econòmica de 7.000 milions de lliures irlandeses per mitjà dels fons estructurals i de cohesió comunitaris (1994-1999) ofereix la possibilitat de proveir de recursos a Irlanda perquè esdevingui competitiva. Però la lògica del mercat únic i de la Unió Econòmica i Monetària és transformar les fins ara autònomes i desiguals economies europees en un únic actor global per mitjà del desmantellament de les barreres a la mobilitat del treball i del capital. Les despeses en infraestructures i en educació i formació són beneficioses per a la perifèria, però també permeten al centre operar de forma més avantatjosa. El Irish Economic and Social Research Institute considera que els fons estructurals només permetran que Irlanda creixi al mateix pas que els seus veïns europeus; en altres paraules, que mantingui la seva posició prop de la cua. Bàsicament, «les despeses en infraestructures fan perifèriques les regions dins el sistema mundial, més que no pas minvar la seva situació perifèrica» i la seva dependència (O'Hearn, 1993: 169-197).

3. Marc legal de la televisió

Model general televisiu

Encara que Irlanda ha imitat els seus socis europeus pel que fa a l'intent d'establir un sistema dual de serveis televisius privats i públics mitjançant disposicions legals

⁸ James Wickham, «Industrialization by Invitation crashes», *Irish Times*, 26 de febrer de 1993.

⁹ Fintan O'Toole, «Dealing with the cold reality behind the glossy hi-tech images», *Irish Times*, 3 de març de 1993.

per a la televisió comercial privada (terrestre) (vegeu Brants i Siune, 1992), l'única estació televisiva en funcionament al final de 1993 era l'emissora pública RTE (Radio Teilifis Eireann). RTE emet dos canals nacionals de televisió, RTE 1 i Network 2. No hi ha televisió regional ni local a Irlanda, excepte les emissions ocasionals d'una Universitat de Dublín i els programes de la televisió de cable local gestionada per la companyia de televisió per cable de Cork, la segona ciutat més gran d'Irlanda.

Pel que fa a la televisió irlandesa, poden assenyalar-se diverses tendències històriques. Com que el país és massa petit i el poder adquisitiu dels seus habitants massa baix com per finançar un servei de radiodifusió només a través del cànon per tinença d'aparell, la ràdio-televisió irlandesa ha confiat des de bon començament en la combinació del cànon i els ingressos per publicitat per tal de finançar-se (vegeu la taula 1). En segon lloc, la ubicació geogràfica irlandesa, en particular la seva proximitat al Regne Unit, ha tingut i té una gran influència en el desenvolupament del sistema de ràdio-televisió irlandès. Efectivament, RTE ha hagut de fer front a una forta competència de la televisió britànica des dels inicis de les seves emissions televisives. Abans de l'establiment d'aquestes emissions, aproximadament un 30% de totes les llars amb televisió podien rebre la televisió britànica via èter. El 1993, al voltant del 66% de totes les llars equipades amb televisió s'ubiquen en àrees «multi-canal», és a dir aquelles que poden rebre la televisió britànica tant via cable com via èter. La creació d'un segon canal de la RTE, «Network 2», el 1978, va ser resultat directe de les demandes procedents de les àrees amb un únic canal per tal d'igualar els serveis televisius que s'oferien a les diferents parts del país. Aquesta decisió no va satisfer plenament aquestes demandes que, al llarg d'un període de deu anys, havien anat coincidint cada cop més amb la instal·lació de sistemes il·legals de captació de la televisió britànica. Finalment, el govern va concedir el 1989 vint-i-nou llicències per instal·lar i operar xarxes de sistemes de distribució multipunt per microones (MMDS) per a retransmissions de televisió, en aquelles parts del país on no era possible rebre televisió per cable.

La televisió per cable a Irlanda és subministrada per quaranta-tres operadors, el més gran dels quals és la firma Cablelink amb més del 80% de tots els abonats de televisió per cable. (Telecom Eireann és propietària del 60% de les participacions de Cablelink, el 40% restant pertany a RTE). La televisió per cable a Irlanda va co-

Taula 1. Ingressos de RTE (de l'1 de gener al 31 de desembre de 1991).

Font	Milers de lliures	%
Cànon	48.919	41,3
Publicitat (televisió i ràdio)	55.848	47,0
Empreses comercials de RTE	9.012	7,6
Altres ingressos	3.856	3,2
Ràdio d'ona llarga	1.102	0,9
Total	118.737	100,0
Dèficit	8.774	

Font: RTE Annual Report, 1991.

mençar a la segona meitat dels anys setanta com a procediment per tal de redistribuir els senyals televisius britànics (i irlandesos); no va ser el resultat de cap política governamental dissenyada per promoure el cablatge del país.

Les llicències per a xarxes MMDS van ser atorgades pel ministre de Comunicacions l'octubre de 1989 d'acord amb el «Pla de Freqüència MMDS» del Departament de Comunicació. El pla divideix l'estat en vint-i-nou «cel·les» pel que fa al sistema MMDS i estableix la concessió exclusiva de llicències per a la retransmissió de serveis televisius dins aquestes cel·les. Hi ha set companyies o «llicències MMDS», cadascuna de les quals ha obtingut llicències exclusives per a MMDS a diverses cel·les.

Prop de dos terços de la població viu en àrees «multicanal», i un terç de les llars amb televisió disposen de connexions de cable. Aquestes darreres poden rebre els programes de televisió nacionals irlandesos i britànics, i també entre sis i deu canals de televisió per satèl·lit, principalment en anglès. La televisió de pagament pot ser proveïda via cable; actualment alguns operadors de cable retransmeten els dos canals britànics de pel·lícules als seus subscriptors. Una part de les llars també poden subscriure's al MMDS, però com que aquest sistema només ha estat implantat parcialment, el nombre de subscriptors no arriba ni a un valor entre el 2% i el 4% de les llars amb televisors. Les taxes anuals de subscripció per a la televisió per cable i el MMDS representen una quantitat inferior a cent lliures irlandeses.

Televisió pública versus privada

La dimensió del mercat publicitari a Irlanda, que és relativament reduït en comparació amb altres països europeus, i el fet que tots els mitjans a Irlanda, inclosa la televisió pública, són comercials, en el sentit que tots depenen dels ingressos publicitaris (vegeu la taula 2), ha impossibilitat fins ara la posada en marxa de serveis privats de televisió comercial. Una llicència per a un servei nacional de televisió d'aquest tipus va ser atorgada el 1989 a un consorci irlandès, però la llicència va ser revocada l'any 1991 a causa de la incapacitat del consorci per aconseguir el finançament necessari. L'octubre de 1993 una sentència de la Cort Suprema capgirà la resolució de l'IRTC, de manera que va reobrir-se l'especulació sobre la posada en marxa d'un tercer canal.

Taula 2. Despesa publicitària el 1992.

Suport	Milions de lliures irlandeses
Prensa nacional	100,2
Prensa regional	7,7
Prensa gratuïta	11,0
RTE (televisió)	64,7
RTE (ràdio)	14,2
Ràdio independent	7,7
Exterior	14,0 *
Total	219,5

*Estimació

Font: *Advertising Statistics Ireland 1993*.

Taula 3. *Shares* de la televisió en les zones multicanal d'Irlanda (1992).

Canal	Share (%)
RTE 1 i Network 2	45,3
BBC 1 i BBC 2	22,5
UTV (ITV) ¹⁰ / Channel 4	20,3
Canals via satèl·lit	11,9

Font: AGB TAM, 1992.

D'aquesta manera RTE no té cap competència interna. La competència de RTE són els canals de televisió britànics i els diversos serveis de televisió per satèl·lit que progressivament han estat disponibles per a l'audiència irlandesa. L'estratègia de programació de la RTE és remarcable tenint en compte que sempre ha operat en un medi altament competitiu i, conseqüentment, ha adquirit molta habilitat en la disposició dels programes de manera que les seves audiències siguin més altes que les dels seus competidors externs (vegeu la taula 3).

D'acord amb l'actual legislació irlandesa sobre mitjans de comunicació, hi ha tres lleis primordials que regulen la televisió: les *Broadcasting Authority Acts* (1960-1993), que regulen la televisió pública RTE; la *Radio and Television Act* (1988), que conté la regulació aplicable a les emissores privades comercials; i la *Broadcasting Act* (1990), la qual, entre altres coses, possibilita l'execució de la direcció comunitària sobre televisió sense fronteres. Altres «regulacions» relatives a les ràdios privades són les que estableixen els contractes de radiodifusió signats entre les estacions i la Independent Radio and Television Commission (IRTC), un òrgan de designació governamental que regula les emissores privades.

La televisió per cable es regeix per les *Wireless Telegraphy (Wired Broadcast Relay Licence) Regulations* (1974), esmenades el 1988. El sistema de distribució multipunt per microones (MMDS) està subjecte a les *Wireless Telegraphy Regulations* (per a retransmissions de programes televisius, del 1989). A més d'aquestes lleis i d'aquests reglaments específics, hi ha altres normatives, com ara les relatives a la censura, difamació, drets d'autor, secrets oficials, ordre públic, etc., també aplicables a la radiodifusió¹¹.

Les tres lleis esmentades abans contenen la totalitat de la normativa detallada i explícita per als emissors públics i privats. D'aquesta manera, els programes emesos estan subjectes a les clàusules d'imparcialitat i objectivitat; els programes no han d'atemptar contra el bon gust i la decència; no poden incitar al crim o socavar l'autoritat de l'estat. Les lleis també preveuen la censura del govern en relació amb els «*Troubles*» d'Irlanda del Nord: el ministre de Comunicacions pot exigir als emissors

¹⁰ El canal britànic ITV (Independent Television) s'emet via Irlanda del Nord, a través de la UTV (Ulster Television); BBC compta amb una programació regional a Irlanda del Nord, anomenada BBC NI.

¹¹ Vegeu Truetzschler 1991 i Hall 1993 per tenir més informació sobre la legislació irlandesa de mitjans de comunicació.

que s'abstinguin d'emetre entrevistes o talls de veu de portaveus d'organitzacions prohibides, com l'IRA, d'acord amb la secció 31 de la *Broadcast Act*, 1960 i 1976. Aquesta prohibició ha estat anualment renovada des de 1978, i només ha motivat escasses protestes públiques o dels emissors davant d'aquesta greu interferència de l'estat en la televisió, per bé que un informe recent del Comitè pels Drets Humans de les Nacions Unides advocava per la seva eliminació. El 1993, la Cort Suprema determinà que l'execució per part de la RTE d'aquesta directriu ministerial havia estat aplicada de forma massa estricta. El gener de 1994, en el context de la Declaració Conjunta britànico-irlandesa per a la Pau i la Reconciliació a Irlanda del Nord i d'acord amb les mateixes crítiques ministerials de la prohibició en qüestió, el gabinet va acordar permetre la suspensió de la secció 31. En el seu lloc, la RTE i la IRTC van introduir noves pautes basades en la secció 18, i amb oportunes referències a les Seccions 9 (1) (a) i (b) de la mateixa legislació per limitar les emissions de qualsevol material perjudicial per a «l'autoritat de l'estat»¹².

A la seva programació, l'emissora pública i qualsevol futur servei privat de televisió tenen l'obligació de ser sensibles als interessos i a la cultura de tota la comunitat, tenint present la necessitat de pau a tota l'illa d'Irlanda. Han de tenir una especial atenció envers la llengua irlandesa i envers la promoció del coneixement i la comprensió d'altres països, especialment els de la Comunitat Europea. Aquesta obligació no s'aplica als serveis de ràdio privats. En lloc d'això la ràdio privada està subjecta al requeriment d'assegurar que el 20% del temps de transmissió consisteixi en notícies i temes d'actualitat.

La llei més recent, la *Broadcasting Authority (amendment) Act* de 1993 elimina el límit per ingressos de publicitat que la RTE pot percebre, tal i com estava estipulat a la *Broadcasting Act* de 1990. La limitació va ser introduïda per desviar els ingressos publicitaris del servei públic de ràdio-televisió i així afavorir les emissores de ràdio privades i el servei de televisió privat projectat en aquell moment. A més de no aconseguir-se aquest objectiu, aquest fet va comportar severes dificultats per al funcionament de la RTE. Aquesta és la raó principal per la qual el parlament va aprovar la llei de 1993.

La llei de 1993 restaura la situació en relació amb la publicitat a RTE prèvia a la promulgació de la *Broadcasting Act* de 1990, consistent en el fet que el total de temps diari i el màxim de temps per cada hora d'anuncis emesos fixat per l'autoritat reguladora de la RTE restin subjectes a l'aprovació del govern. Això significarà probablement que la RTE dedicarà un altre cop el deu per cent del temps de programació diària a la publicitat.

D'altra banda, la llei també obliga a la RTE a disposar de quantitats específiques de diners disponibles cada any fiscal per encarregar programes al sector independent. Les quantitats de diners que s'han de reservar anualment van dels cinc milions de lliures irlandeses el 1994 fins al 20% de la despesa en programació televisiva o bé 12,5 milions de lliures irlandeses (la quantitat que sigui més elevada) per al 1999. Els productors independents estan molt clarament definits per la llei, de manera que s'im-

¹² Vegeu la *Broadcasting Authority Acts, 1960-1993 (Section 18 [1] Guidelines)* (de 20 de gener de 1994), Dublín: RTE, i «Interim Guidelines for IRTC Sound Broadcasting Services» (20 de gener de 1994), Dublín: IRTC. Per tenir més informació, vegeu Hazelkorn i Smyth, 1993.

pedeixi que RTE o qualsevol altra emissora assignin diners a una companyia subsidiària.

Irlanda i Europa

La política nacional de ràdio-televisió està força basada en les tendències europees i, generalment, s'enfalten molt els beneficis econòmics i financers derivats de la pertinença a la Comunitat.

Tal i com s'ha vist més amunt, el sistema d'autorització d'activitats de ràdio-televisió privada i la seva regulació a Irlanda reflecteixen les tendències actuals europees, com ara l'abolició dels monopolis estatals, la privatització de les empreses estatals i la comercialització de la ràdio-televisió. De fet, pot afirmar-se que Irlanda simplement ha imitat els seus col·legues europeus i ha privatitzat les ones hertziànes, sense desenvolupar una política específica apropiada per a un petit estat com és Irlanda.

L'actual legislació irlandesa sobre mitjans de comunicació s'alinea àmpliament amb la directiva de la Televisió sense Fronteres de la CE i la Convenció sobre Televisió Transfronterera del Consell d'Europa.

A més, la programació de la RTE s'ajusta a les quotes de producció europea per a programes no informatius i per a produccions independents.

4. Teiliffs na Gaeilge

Antecedents polítics

La decisió del govern d'establir finalment un canal de televisió en llengua irlandesa, anunciada el 23 de novembre de 1993, va significar el pas més important i controvertit pres per un govern irlandès en moltes dècades cap al manteniment i el desenvolupament de la llengua irlandesa. Fruit d'una decisió unànime del consell de ministres, la proposta ja havia format part del «Programa per un Govern d'Associació, 1992» del Fianna Fáil i els laboristes. Aquest programa incloïa un apartat sota el títol «Foment de la nostra llengua, cultura i patrimoni» que declarava que:

- a) era essencial establir un servei televisiu en irlandès per als parlants d'aquesta llengua i els habitants del Gaeltacht;
- b) el govern es comprometia a establir un servei d'aquest tipus com a tercer canal amb un horari limitat d'emissió.

La decisió havia estat precedida per una llarga i àrdua campanya portada a terme per la principal organització civil a favor de la llengua, Conradh na Gaeilge (Lliga Gaèlica), a través d'una campanya per a la televisió nacional (Feachtas Náisiúnta Teilifíse). Des de l'establiment de RTE el 1960, els parlants d'irlandès s'havien manifestat insatisfets amb la quantitat i l'horari dels programes en llengua irlandesa emesos pel canal nacional. Al llarg dels anys, el percentatge del temps atorgat a la programació en llengua irlandesa rarament aconseguia més del 3%, amb una oscil·lació entre el 5% i el 0,5%, amb la proporció més baixa durant l'estiu. La programació oscil·lava en-

Taula 4. Proporció de programes en irlandès sobre el total (1963-1993).

Any	Programació setmanal	Progr. setmanal en irlandès	Percentatge
1963	43,5 hores	1,8 hores	4,2 %
1968	51,5 hores	3,2 hores	6,3 %
1973	52,3 hores	2,8 hores	5,2 %
1978	72,7 hores	4,2 hores	5,8 %
1983	109,9 hores	3,4 hores	3,1 %
1988	126,7 hores	3,7 hores	2,9 %
1993 *	167,3 hores	4,5 hores	2,7 %

* Les xifres de 1993 corresponen al període gener-juliol.

Font: Quill, 1993.

Nota de l'autora: aquestes xifres sobreestimen la quantitat de programació en llengua irlandesa a causa de la inclusió de programes bilingües, el contingut dels quals és predominantment en anglès.

tre dues i cinc hores per setmana, amb un mínim de trenta-cinc minuts per setmana (compost per set butlletins de notícies de cinc minuts) a l'estiu i al voltant de cinc hores per setmana durant la programació de tardor/hivern (vegeu la taula 4).

Al començament dels anys setanta va iniciar-se una campanya en favor de l'increment dels programes de televisió en llengua irlandesa, especialment dels programes adreçats a nens i joves. Aquesta reivindicació va prendre la forma de trobades amb la direcció de la RTE, peticions a comitès oficials de radiodifusió, trobades públiques, piquets i manifestacions, ocupació de les oficines i els estudis de la RTE, ascensions a la torre de la RTE o rebuig al pagament del cànon, amb els conseqüents judicis: entre 1977 i 1993, quinze persones foren empresonades a causa del seu rebuig a pagar el cànon, com a protesta contra la manca de programes de televisió en irlandès.

Obligacions legals

Com a emissora nacional, RTE està legalment obligada a promoure la llengua irlandesa a la seva programació. La referència a l'irlandès a la *Broadcasting Authority Act* de 1960, de totes maneres, no és suficientment específica com per assegurar una mínima quantitat de programació. D'altra banda, l'estipulació inclosa a la legislació de 1960 va ser diluïda a l'esmena a la *Broadcasting Authority Act* de 1976, tal i com indiquem tot seguit:

Broadcasting Authority Act, 1960: «17. En el desenvolupament de les seves funcions, l'autoritat haurà de tenir constantment present els objectius nacionals de recuperació de la llengua irlandesa i de preservació i desenvolupament de la cultura nacional i haurà d'esforçar-se en l'assoliment d'aquests objectius».

Broadcasting Authority (Amendment) Act, 1976: «13. La Llei principal és esmenada en aquest document per la substitució de l'anterior apartat 17 per la redacció següent: En el desenvolupament de les seves funcions l'autoritat, en la seva programació, haurà de: a) ser sensible als interessos i a les preocupacions de tota la

comunitat, tenir present la necessitat d'entesa i de pau en el conjunt de l'illa d'Irlanda, tenir especial cura que la programació reflecteixi els diversos elements que constitueixen aquesta cultura i, particularment, la *llengua irlandesa*» (cursiva afeïda).

Com a conseqüència, l'apartat especial relatiu a la llengua irlandesa de la legislació inicial va ser subsumit dins una secció general. No hi ha cap referència a «l'objectiu nacional de recuperar l'irlandès» o sobre l'afany de la RTE per a «l'assoliment d'aquest objectiu». L'únic que queda és l'obligació de «tenir especial cura per la llengua irlandesa», però ni l'expressió «tenint constantment present» ni «tenir especial cura» no garanteixen un nombre mínim de programes. La llengua irlandesa rep una atenció especial a la *Bunreacht na Eireann* (la Constitució), la qual afirma a l'article 8.1 que «la llengua irlandesa, com a llengua nacional, és la primera llengua oficial». Així mateix a l'article 1 manifesta que «El ciutadà irlandès afirma el seu [...] dret [...] a desenvolupar la seva vida política, econòmica i cultural d'acord amb el seu propi caràcter i les seves tradicions». Els partidaris de l'irlandès han reclamat que és impossible per als parlants de la llengua irlandesa desenvolupar-se plenament a nivell cultural sense el suport d'un servei adequat de televisió en irlandès, i que la seva absència equival a la denegació dels drets culturals i lingüístics i també dels drets civils i constitucionals.

Seria extremadament difícil per a la RTE facilitar el tipus de serveis sol·licitats pels grups de pressió a favor de la llengua irlandesa. Les demandes que se li fan com a emissora nacional, sense estacions regionals complementàries públiques o privades, havent de fer front a una forta competència de les emissores britàniques, són particularment oneroses. Aquestes dificultats es refereixen a:

- la necessitat de la RTE d'atraure ingressos publicitaris adequats per tal de mantenir-se financerament solvent;
- les demandes de l'audiència, majoritàriament de parla anglesa, en un mercat cada cop més competitiu;
- la dispersa minoria lingüística d'irlandès amb una àmplia gamma de competència en el llenguatge, malgrat que aquest sigui ensenyat a l'escola;
- els canvis ideològics de la política estatal envers la llengua;
- les demandes contradictòries dels diversos components del *lobby* per a la llengua irlandesa¹³, demandes oposades i actituds canviants envers la llengua irlandesa i les emissions en irlandès que han emergit com a resposta a la decisió governamental d'assignar fons per a *Teilifís na Gaeilge* el 1993.

Opcions polítiques i consens

La campanya per a la televisió en llengua irlandesa ha estat centrada en dos grups de demandes contradictòries: l'opció més programes a la RTE *versus* un canal separat, i l'opció un canal nacional *versus* un de local. Durant els setanta, l'atenció es va

¹³ Quill, 1993: 46.

centrar en la demanda de més programes en irlandès a la RTE. El 1980, el moviment va girar cap a una posició a favor d'un canal de televisió independent en llengua irlandesa, mentre que es mantenia l'objectiu a curt termini de, com a mínim, un programa per a adults i un altre d'infantil cada nit a la RTE. La primera proposta va ser vista inicialment com a radical, però va ser significativament reforçada amb l'establiment de SC4 a Gal·les el 1980 i, al llarg de la dècada, d'altres canals de televisió en basc, català, gal·lec i faroès.

Una campanya paral·lela va sorgir al Connemara Gaeltacht¹⁴ cap a la meitat dels anys vuitanta. Meitheal Oibre Theilifís na Gaeltachta va oposar-se a un canal nacional, i va demanar un servei local útil per a les necessitats de la població de l'àrea. Afir-maven que el servei només costaria cinc milions de lliures irlandeses i que, si tenia èxit, altres serveis similars podrien ser instal·lats en altres àrees del Gaeltacht. Per tal de provar això, una emissora de televisió pirata va emetre en un radi de quinze milles durant un cap de setmana a Connemara el 1987 amb un cost de 4.000 lliures irlandeses. Es formularen propostes d'un servei similar, però que cobrís tot el Gaeltacht i s'estengués al conjunt del país, com en el cas de Raidió na Gaeltachta (la ràdio estatal en llengua irlandesa).

El 1988, *Udarás na Gaeltachta* (l'autoritat del Gaeltacht) va encarregar, amb autorització governamental, a l'empresa de consultoria Stokes Kennedy Crowley (SKC) un estudi de viabilitat sobre l'establiment d'un servei de televisió nacional en llengua irlandesa. El març de 1992, Máire Geoghegan Quinn fou nomenada ministressa de Comunicacions, i nomenà un conseller especial per a la ràdio-televisió en llengua irlandesa. Ja s'havien preparat propostes específiques per ser presentades al govern quan hi hagué les inesperades eleccions de novembre de 1992. El nou ministre d'Art, Cultura i el Gaeltacht, amb responsabilitat en política de ràdio-televisió, Michael D. Higgins (un vell simpatitzant de la idea de crear una televisió en irlandès), a la circumscripció del qual té la seva seu el Connemara Gaeltacht, va designar un assessor especial. L'anunci formal de l'establiment de Teilifís na Gaeilge va ser fet vuit mesos després, el novembre de 1993.

Teilifís na Gaeilge per al 1996?

Les propostes actuals del govern preveuen que Teilifís na Gaeilge començarà les seves emissions amb tres hores diàries per a tota la nació, inclosa Irlanda del Nord, l'abril de 1996. La seva seu s'ubicarà al Connemara Gaeltacht. RTE proporcionarà gratuïtament una hora de programació diària, com a part de les seves obligacions de servei públic. La major part de la resta de programes s'encarregaran a productors independents o es compraran i es doblaran (amb preferència per als provinents de llengües que no siguin l'anglès, especialment de llengües minoritàries), mentre un petit nombre de programes seran de producció pròpia. Es preveu una àmplia gamma de programació, amb èmfasi especial en el material procedent de les diverses àrees del

¹⁴ Una àrea de Gaeltacht és una zona reconeguda geogràficament on l'irlandès és la llengua de la comunitat. Aquestes àrees existeixen principalment en els comtats situats a la costa occidental d'Irlanda; el Connemara Gaeltacht està situat en els comtats de Galway i Mayo.

país. Com a mínim una de les tres hores haurà de ser dedicada específicament a programació infantil. La idea és oferir un servei nacional, emès per a l'audiència nacional però amb la seu ubicada al Gaeltacht.

El sector independent en el Gaeltacht és bàsicament un sector incipient. Actualment unes vint productores independents estan inscrites al Udarás na Gaeltachta i/o al Réalt (l'organisme de cobertura per a les empreses de producció independent al Gaeltacht). La majoria d'elles van ser creades fa dos anys; només dues o tres operen des de fa més de cinc anys. La majoria tenen poca experiència en la producció de material àudio-visual, i han treballat només en la sèrie de RTE *Teilifís Pobail* (Televisió Comunitària) l'estiu de 1993, per a la qual sèrie RTE i Udarás na Gaeltachta van encarregar a empreses privades la producció d'un programa o d'un seguit d'ells. En contraposició, Cinegaeil ha estat funcionant amb èxit des de 1973, mentre que Telegaeil, establerta el 1988 per la Udarás na Gaeltachta i la RTE, s'ha encarregat del doblatge de molts programes infantils de dibuixos animats comprats al canal gal·lès S4C i a altres canals.

Les despeses inicials per a Teilifís na Gaeilge hauran de procedir dels ingressos publicitaris acumulats per RTE a causa de les restriccions imposades a la *Broadcast Act* de 1990; Aquesta quantitat puja a 17,35 milions de lliures irlandeses. Hom estima les despeses de funcionament en una quantitat entre quinze i vint milions de lliures irlandeses anuals, amb una varietat d'origens dels ingressos:

- Loteria nacional: actualment només un 4% dels fons de la loteria nacional es destina a la llengua irlandesa, malgrat que inicialment es considerava que aquest seria un dels principals sectors que se'n beneficiarien.
- Fons de la Comunitat Europea: mitjançant una combinació de fons estructurals i dels fons per a les llengües minoritàries o per als mitjans de comunicació.
- Subvencions governamentals.
- Altres: un increment o sobretaxa especial sobre el cànon de televisió o bé una taxa sobre el lloguer de vídeos.

En comparació amb les despeses del canal gal·lès S4C, que té un pressupost anual de 60 milions de lliures esterlines per a trenta hores de programació setmanals, de les quals deu hores són proveïdes gratuïtament per la BBC com a part del seu compromís de servei públic, les despeses previstes per al canal irlandès són força baixes.

Des de 1989 Udarás na Gaeltachta ha destinat 1,6 milions de lliures irlandeses a subvencions per a ocupació, formació i equipaments per al sector independent, el qual només ocupa actualment cinquanta persones. En previsió de la propera posada en marxa de Teilifís na Gaeilge, que pot crear 250 llocs de treball addicionals, s'han promès 670.000 lliures irlandeses per a formació.

Al final de 1994 el govern ja ha assignat tres milions de lliures, un dels quals és per a despeses corrents de Teilifís na Gaeilge. Un equip de sis persones ha estat seleccionat per planificar i gestionar. No obstant, el Comhairle Teilifís na Gaeilge, el comitè nomenat per RTE i pel govern per supervisar l'establiment del nou canal, ha argumentat que calen dotze milions de lliures.

Audiència

Es disposa de diverses sèries estadístiques sobre el nombre de parlants de llengua irlandesa. El cens de població de 1986 revela que més d'un milió de persones, un 31,1% de la població, parla irlandès a la República d'Irlanda; la més alta concentració (el 77 %) té lloc a les àrees del Gaeltacht. Aquestes dades són qüestionables, atesa la naturalesa subjectiva de la informació del cens, malgrat que hagin tingut el suport d'informes publicats pel Committee on Irish Language Attitudes Research (CLAR) (1973), l'Institiúid Teangeolaíochta Eireann (ITE) (1983 i 1993), i el MRBI (1985).

Un informe de 1993 mostrava que una elevada proporció de la població nacional té alguna capacitat ja sigui de lectura o de parla:

- El 2% en són parlants nadius (aproximadament unes 70.000 persones).
- Un 9% el parla amb normalitat (aproximadament unes 315.000 persones).
- El 22 % és capaç de parlar-lo una mica (aproximadament unes 770.000 persones).

Aquestes xifres tendeixen a romandre estàtiques al llarg dels diversos censos. Els que manifesten el més alt nivell de fluïdesa o competència viuen a les àrees del Gaeltacht.

Com poden traduir-se aquestes xifres en una audiència potencial per a una televisió en irlandès? S'ha realitzat molt poca recerca sobre aquest tema, excepte en el cas de les organitzacions de suport a la llengua irlandesa, les quals sumen als parlants irlandesos de la República els 142.000 existents, segons el cens, a Irlanda del Nord. La BBC d'Irlanda del Nord només dedicà tres hores el 1991 a emissions en irlandès; aquesta quantitat va incrementar-se en mitja hora el 1992 i assolí les sis hores el 1993. D'acord amb les xifres anteriors, hom argumenta que l'audiència potencial de Teilifís na Gaeilge pot arribar al mig milió de persones. Entre aquells que són capaços de mantenir un mínim diàleg en irlandès hi ha una audiència potencial extra per a programes d'ensenyament de la llengua, programes en irlandès senzill o programes bilingües. Aquestes persones poden ser satisfetes amb programes especials a Teilifís na Gaeilge o a la RTE¹⁵.

El 1983, l'informe de l'ITE va revelar que el 72% de la població veia programes de televisió en irlandès com a mínim de forma ocasional; el 1993 aquest percentatge havia caigut fins al 40%, malgrat que l'audiència nacional de Raidió na Gaeltachta ha romàs estable (vegeu la taula 5). O Riagáin i O Gliasáin suggereixen que pot existir

Taula 5. Audiències dels programes en irlandès a la ràdio i la televisió.

Mira o escolta (diàriament, setmanalment o menys sovint)	1973 %	1983 %	1993 %
Programes en irlandès a la televisió	51	72	40
Escolta Raidió na Gaeltachta	n.d.	15	15
Escolta altres programes de ràdio en irlandès	33	23	16

Font: O Riagáin i O Gliasáin, 1993.

¹⁵ Una enquesta realitzada per Bord na Gaeilge el maig-juny de 1994 indicà que un 46% dels enquestats estava a favor de Teilifís na Gaeilge, mentre que sis mesos abans només responien favorablement un 40%. Vegeu MacDubhghaill, 1994.

una relació entre aquestes diferències en el comportament de l'audiència i la disponibilitat de programació en irlandès a la televisió i a la ràdio; el 1983 RTE 1 incloïa un seguit de programes en irlandès o bilingües que eren força populars. En contraposició, el 1993 aquest tipus de programes van ser relegats al segon canal, menys popular¹⁶.

Malgrat que l'audiència dels programes de llengua irlandesa varia en funció de l'horari d'emissió, de si són emesos a RTE 1 o a Network 2 i de la competència existent, poden apreciar-se algunes constants:

Nuacht/Cúrsaí (programa-magazine de notícies, temes d'actualitat i cultura que s'emet cinc nits per setmana) té una audiència regular de 100.000 persones, amb puntes ocasionals de 150.000.

Els dibuixos animats infantils, emesos de dilluns a divendres a les 15.30, tenen una audiència regular de 130.000 espectadors.

Els programes per a gent jove, com ara *Eureka* (concurs per a joves de deu a dotze anys) i *Jabas* (sèrie per a gent jove traduïda del gal·lès) tenen una audiència regular de 200.000 persones.

Scaoil Amach an Bobailín, programa adreçat als adolescents més grans, té una audiència regular de 350.000 espectadors, amb quotes màximes de 500.000 persones.

Ros na Rún, una sèrie pilot irlandesa de sis capítols per a adults i adolescents més grans, mantingué una audiència regular de 400.000 persones.

Aquestes dades indiquen un nucli important d'audiència de programes en irlandès, particularment per als programes adreçats als nens i als adolescents. Aquestes dades sobre l'audiència han de ser interpretades, de tota manera, dins el context de la competència multicanal, i tenint en compte el fet que els parlants d'irlandès no veuen els programes en irlandès simplement perquè són realitzats en aquesta llengua.

5. L'experiència de RTE

Orígens i evolució

La corporació pública de televisió irlandesa, de propietat estatal, Radio Teilifís Eireann (RTE) va ser fundada el 1960 amb la «Broadcasting Authority Act». Des de llavors ha gaudit del monopoli televisiu a Irlanda. El 1978 fou creat el segon canal de RTE. Inicialment conegut com a RTE 2, i actualment sota el nom de Network 2, la seva finalitat era la de complementar el servei del primer canal i enfortir la producció local de televisió davant de la competència dels canals britànics, accessibles a molts llocs del país.

Ubicat en el que ha estat descrit com l'entorn televisiu més competitiu d'Europa, RTE ha hagut d'afrontar una pressió creixent des de 1989, amb la desregulació de la ràdio a Irlanda. Malgrat que RTE continua mantenint el monopoli televisiu, la creixent competència per la captació dels ingressos publicitaris, com també les mesures governamentals limitadores de la quantitat de publicitat que RTE pot incloure estan

¹⁶ O Riagáin i O Gliasáin, 1993: 12-13.

amenaçant la seva posició dominant en el mercat irlandès. La ràdio local està competint amb èxit amb el servei radiofònic de RTE, ja que diverses estacions la superen en audiència a les hores punta. A nivell nacional, en canvi, RTE ha vist esvair-se les amenaces a la seva posició, amb el col·lapse el 1991 de l'emissora privada nacional Century Radio, l'abandonament del projecte d'un tercer canal de televisió de propietat privada, i l'eliminació del límit imposat a RTE en matèria d'ingressos per publicitat.

La reestructuració de RTE, iniciada el 1985, ha comportat una millora general en l'aspecte financer, una renovació tecnològica, importants reduccions de plantilla, increments en la producció pròpia i una diversificació de les activitats i dels serveis auxiliars. En el període 1985-1990 RTE ha incrementat en un 24% les hores totals d'emissió i en un 37% la producció pròpia. En el mateix període RTE ha experimentat un avanç d'un 17% en el *share* del mercat televisiu irlandès a les zones de recepció multicanal (on es reben els canals britànics).

Producció i programació

La programació de RTE inclou una barreja de programes informatius, d'entreteniment i educatius, típica de les organitzacions radio-televisives públiques. Com la majoria d'aquestes organitzacions, RTE segueix una política de captació del suport popular amb una combinació de programes d'entreteniment de gran audiència (que assegurin una base d'ingressos publicitaris) i una varietat de programes de servei públic centrats en àrees d'«interès minoritari» com ara programes en llengua irlandesa, afers religiosos, cultura, art i programes educatius. Tenint en compte aquests requeriments i les limitacions en els seus ingressos, RTE ha acomplert bé la seva «missió de servei públic». L'increment en la competitivitat i els costos de producció amenacen, no obstant, la seva capacitat per mantenir i expandir la programació de qualitat. Un efecte d'aquestes pressions es fa evident en l'alta proporció de programes de plató que es fan passar com a programes de producció pròpia.

Tradicionalment, RTE ha recorregut en la seva programació a una alta proporció de programes importats. Aquesta dependència ha disminuït gradualment en els darrers anys, i ha passat d'un 65% el 1984 a un 53% el 1990. Actualment, RTE aspira a produir o encarregar aproximadament un 50% de la seva programació. Els programes populars de producció pròpia, sovint força barats de cost, han estat la principal arma de RTE per al manteniment del seu *share* del 48-50% a les àrees multicanal.

La política de programació actual de RTE posa un gran èmfasi en els telenotícies i altres programes informatius, que gaudeixen d'una gran reputació. Una mostra d'això és que habitualment encapçalen els rànquings d'audiència a Irlanda. RTE 1 emet *The One O'Clock News* a migdia, el telenotícies d'una hora de durada *Six-One* a les sis de la tarda i un altre telenotícies de mitja hora a les nou de la nit. Network 2 programa l'espai de notícies en llengua irlandesa *Nuacht*. A més d'aquests programes diaris el departament d'informatius de RTE produeix programes periòdics, com ara l'espai quinzenal *Eurofocus* (afers europeus) i l'informatiu parlamentari *Oireachtas Report*. La programació d'actualitat es completa amb programes-debats, reportatges i espais d'entrevistes (els anomenats «*current affairs programmes*») com ara *Questions and Answers*, *Tuesday File*, *Marketplace*, *Prime Time* i *Divided World*.

RTE produeix i emet actualment dues telesèries, *Glenroe* (d'ambientació rural, és la més antiga i popular) i *Fair City* (d'ambientació urbana i producció recent). *Glenroe*, que s'emet els diumenges al vespre, ha assolit en la seva llarga trajectòria audiències properes al 50%. *Fair City*, en els seus començament, constituí un compromís seriós de RTE per a la producció d'un serial contemporani sòlid. Modelat a l'estil dels serials populars anglesos, com ara *Eastenders* i *Coronation Street*, ha aconseguit consolidar una audiència important en la banda de tarda-nit. No obstant aquests nivells acceptables d'èxit per a les produccions pròpies de ficció, en els darrers anys RTE ha rebut moltes crítiques pel seu fracàs a l'hora d'estimular nous talents tant en el camp dels guionistes com en el dels actors, com també per la manca d'innovació general de la producció. La nova graella de la temporada 1993-1994 sembla que ha intentat redreçar aquesta situació, amb la inclusió d'algunes novetats en el terreny de la ficció de producció pròpia.

Els espais infantils i juvenils són majoritàriament programats pel segon canal de RTE (*Network 2*), en forma d'una banda horària entre les 15.00 i les 18.00. El *magazine JMTV*, adreçat als adolescents, s'emet igualment pel segon canal, els dies laborables al vespre.

Entre els programes de més èxit de RTE figuren espais de varietats com ara *The Late Late Show*, el programa presentat per l'estrella de la RTE, Gay Byrne, i que s'emet des de fa més de trenta-dos anys. La categoria d'espais d'entreteniment es completa amb diversos programes-concurs i programes-*magazine*, que constitueixen punts de referència importants de la graella de RTE en l'estratègia de l'emissora per reduir la seva dependència en relació amb els programes importats.

Pel que fa als programes en llengua irlandesa, l'espai «emblemàtic» de RTE és *Cúrsaí*, un programa sobre temes d'actualitat emès els dies laborables a la nit. Aquest programa i el telenotícies nocturn *Nuacht* constitueixen el gruix de la programació en irlandès per a adults. En els darrers anys RTE ha introduït tot un seguit d'espais infantils i juvenils en llengua irlandesa, com ara el debat *Eureka*, el serial *Jabas* (traduït del gal·lès) i el *magazine* per al jovent *Ecu! Ecu!* La programació infantil de la tarda també inclou sèries de dibuixos animats en irlandès, algunes de les quals també estan doblades d'altres idiomes (vegeu més informació sobre la programació en irlandès al punt 4 anterior).

L'audiència

Malgrat que la República d'Irlanda és un estat petit, el seu entorn ràdio-televisiu és complex. Hom pot captar RTE a tot el país i a Irlanda del Nord; els senyals de televisió provinents de Gran Bretanya (que inclouen els canals terrestres BBC1 i 2, ITV i UTV— i Channel 4) poden ser captats per un 27% de les llars irlandeses, les ubicades a les àrees multicanal del país (en funció de la seva proximitat als repetidors britànics: a les zones frontereres del nord i a la costa est). A més, l'increment en la penetració del cable en els centres urbans, que assoleix el 39% de les llars, com també les vendes d'antenes parabòliques, han comportat una àmplia difusió de les diverses programacions via satèl·lit. Resumint, RTE ha de competir amb els canals britànics o amb els canals via satèl·lit en un 60% aproximadament de les llars irlandeses. Mal-

Taula 6. Principals canals que es reben i *share* de la televisió a Irlanda (1991).

Canals	Percentatge de llars	Share (%)
RTE 1	100	
Network 2	99	65 (total RTE)
BBC 1	64	
BBC 2	63	
ITV (UTV)	53	29 (total britànics)
Channel 4	53	
Sky One	34	
Sky News	31	
Super Channel	17	
MTV	13	
Children's Channel	17	6 (total satèl·lit)

Font: Fahy, 1992.

grat aquest entorn competitiu, ha aconseguit mantenir un *share* total de 65% (vegeu la taula 6).

Algunes recerques recents sobre conducta de les audiències confirma que, igual que en el cas de Gran Bretanya, les audiències a Irlanda estan molt poc segmentades socialment (Harper, 1993). Els joves (entre quinze i vint-i-quatre anys) passen un percentatge més alt del temps (19,9%) mirant serials i *sitcoms*, mentre que els més grans (més de cinquanta-cinc anys) passen més percentatge de temps mirant les notícies (10,3%). La mitjana de fidelitat a la programació entre l'audiència irlandesa és del 50%, és a dir, la meitat dels espectadors d'un programa el tornen a mirar la setmana següent (de manera similar, també, al que passa a Gran Bretanya). És significatiu per a RTE que els programes de producció pròpia gaudeixin d'un alt grau de fidelitat. *The Late Late Show*, per exemple, gaudeix del factor de lleialtat més elevat, amb un 67%. *Kenny Live*, el seu equivalent per al dissabte, i el serial *Glenroe*, registren factors del 60%. Programes diaris com ara els *magazines Head to Toe* i *Check-Up* tenen un factor del 40%.

6. Prospectiva

Anticipant-nos al que passarà en els propers anys, els canvis més probables en l'escena de la ràdio-televisió irlandesa seran l'inici de les emissions de Teilifís na Gaeilge i la publicació per part del govern d'un «llibre verd» sobre la ràdio-televisió¹⁷. Hom anticipa que tota la legislació sobre ràdio-televisió serà sotmesa a discussió, incloent les estructures; la relació entre els tres organismes estatutaris (l'autoritat de la RTE, la Comissió per a la ràdio i la televisió independent i Teilifís na Gaelige) pot veure's

¹⁷ El calendari per a la publicació d'aquest llibre verd no està actualment massa clar, a causa del col·lapse del govern el novembre de 1994. L'anterior ministre havia anunciat en diverses ocasions que hom estava preparant un llibre verd sobre les estructures ràdio-televisives, i que seria presentat al Gabinet al final de 1994.

supradeterminada per una nova autoritat superior de ràdio-televisió. Altres temes que possiblement es consideraran inclouen el cablatge (amb una referència particular a la política de continguts de la programació), els encàrrecs a productors independents amb referència a la RTE i al Consell del Cinema Irlandès (*Irish Film Board*) i la reglamentació de les transmissions. Hom ha expressat igualment preocupació en relació amb les implicacions culturals de les emissions transfrontereres i les amenaces per a la missió de servei públic de la RTE.

RTE televisió es troba en una posició força segura sota el govern actual i, tot i que la llei irlandesa permet l'establiment d'un canal de televisió privada, de moment Irlanda continua essent l'únic país europeu sense competència interior, malgrat que aquesta situació pot canviar si prosperen els rumors del llançament del tercer canal al final de 1995. Les negatives valoracions sobre la viabilitat d'un tercer canal assenyalen les dimensions relativament petites del mercat publicitari i de l'audiència disponible per a un canal d'aquest tipus. Conseqüentment, ha sorgit la idea de privatitzar el canal Network 2 (i el segon canal de ràdio 2FM) i/o d'assignar a un potencial canal privat una porció del cànon (considerablement incrementat). Aquestes iniciatives són, de tota manera, inviables en l'actual context polític. Sigui com sigui, RTE haurà de fer front a una competència creixent dels canals de televisió estrangers, si tenim en compte el fet que la majoria dels operadors de cable irlandesos estan millorant els seus sistemes per tal de permetre la distribució de més de cinquanta canals de televisió. Això pot portar, al seu torn, cap a un increment de les xifres d'audiència mitjana, que actualment és de cent vuitanta-sis minuts per dia.

El planejat aterratge de Teilifís na Gaeilge, ara previst el diumenge de Pasqua de 1996 (la primera emissió de la RTE va fer-se el diumenge de Pasqua de 1971) ha provocat tanta controvèrsia com la campanya per establir-lo. El model adoptat és el del canal britànic Channel 4, en el qual hom encarrega els programes a productors independents i companyies de televisió. La capacitat de l'emissora per atraure l'audiència dependrà de la difusió d'una programació d'entreteniment innovadora per a una població amb unes competències lingüístiques en irlandès molt diverses, en un context marcat per la forta competència dels altres canals. El fet que els recursos per al nou canal seran menors del que es va anunciar no és un bon auguri. Hi ha una creixent preocupació sobre la seva capacitat per sobreviure sense una subvenció estatal substancial i permanent, problema ja posat de manifest en l'ajornament de la primera emissió, prevista inicialment per al final de 1995¹⁸.

Tant la *Broadcasting Authority (amendment) Act* de 1993 com l'establiment de Teilifís na Gaeilge ajudaran al desenvolupament del sector de producció independent. Segons un estudi recent més de 7.000 persones treballen en el sector dels mitjans de comunicació, produint un valor net de 155 milions de lliures¹⁹. Després d'un període de restricció financera, de pèrdua de llocs de treball i de reestructuració industrial, ajudada per la introducció de les noves tecnologies, la RTE està reorien-

¹⁸ En el moment d'escriure aquest text encara subsisteixen dubtes sobre el finançament a llarg termini de Teilifís na Gaeilge. Vegeu *Donegal Democrat*, 17 de novembre de 1994, i *The Irish Times*, 1 i 5 de desembre de 1994.

¹⁹ Vegeu Coopers and Lybrand Corporate Finance, 1994; O'Kane, 1994.

tant-se cap a l'encàrrec i l'emissió més que no pas cap a la producció de programes. Aquesta tendència, que beneficia el sector independent, la major part del qual prèviament va treballar a la RTE, està fortament influenciada per les polítiques de comercialització, desregulació i reestructuració del sector públic i planteja qüestions sobre les emissions de «qualitat» i de «servei públic», particularment perquè aquests criteris no entren dins l'àmbit de l'IRTC. L'incipient sector intern de la producció probablement haurà d'afrontar una competència creixent d'altres productors independents europeus per tal d'aconseguir una part dels fons disponibles per a encàrrecs. Igualment com també haurà de fer front a la competència dels Estats Units com a resultat de l'acord del GATT.

No es preveuen grans canvis pel que fa l'àrea de les noves tecnologies de la informació i la comunicació. Prenent com a base la tendència observada els darrers anys es preveu l'increment en la tinença d'equips de televisió com ara les videoregistradores i les antenes parabòliques. Actualment no hi ha plans en relació amb la introducció de la televisió d'alta definició (HDTV). De fet, la RTE ha manifestat públicament que no pot assolir-ne el cost.

(Traducció: Merxe Díez)

Bibliografia

- AGB TAM (1993): *A Report on Television Trends in Ireland 1990-1992*. Dublin: AGB TAM.
- BEW, P.; HAZELKORN, E.; PATTERSON, H. (1989): *The Dynamics of Irish Politics*. Londres: Lawrence and Wishart.
- BRANTS, K.; SJUNE, K. (1992): «Public Broadcasting in a State of Flux», dins de Sjune, K. i Truetschler, W. (eds.): *Dynamics of Media Politics*. Londres: Sage.
- CAMPBELL, J. J. (1961): *Television in Ireland*. Dublin: M. H. Gill & Son Ltd.
- CHUBB, B. (1993): *The Government and Politics of Ireland*, 3a ed. Londres: Longman Publishers.
- CLANCY, P. et al. (eds.) (1986): *Ireland: A Sociological Profile*. Dublin: Institute of Public Administration.
- COAKLEY, J.; GALLAGHER, M. (eds.) (1992): *Politics in the Republic of Ireland*. Galway: PSAJ Press.
- Coopers and Lybrand Corporate Finance (1994): *The employment and Economic Significance of the Cultural Industries in Ireland*. Dublin: Temple Bar Properties.
- DOOLAN, L.; DOWLING, J.; QUINN, B. (1969): *Sit Down and Be Counted*. Dublin: Wellington Publishers Ltd.
- FAHY, T. (1992): «Audience Research in RTE». *Irish Communications Review* 2.
- FARRELL, B. (ed.) (1984): *Communications and Community*. Dublin: RTE/Mercier.
- FISHER, D. (1978): *Broadcasting in Ireland*. Londres: Routledge and Kegan Paul, Ltd.
- FRENCH, N.; HAZELKORN, E.; TRUETSCHLER, W. (eds.) (1990): *Irish communications Review*. Dublin: Dublin Institute of Technology.
- GOLDTHORPE, J.; WHELAN, C. (1992): *The Development of Industrial Society in Ireland*. Oxford: Oxford University Press.
- GORHAM, M. (1966): *Forty Years of Irish Broadcasting*. Dublin: RTE.
- HARPER, Tom (1993): «Patterns of Irish Viewing», *Irish Communications Review* 3.
- HAZELKORN, E. (1992): «We can't all live on a small island: The political economy of migration», dins de P. O'Sullivan (ed.): *The Irish in the New Communities*. Leicester: University Press.
- HAZELKORN, E.; SMYTH, P. (eds.) (1993): *Let in the Light. Censorship, Secrecy and Democracy*. Dingle: Brandon Books.
- HAZELKORN, E.; PATTERSON, H. (1994): «The New Politics of the Irish Republic», *New Left Review* (setembre-octubre).
- HAZELKORN, E. (1994): «Rotating Round the Centre», *Fortnight* (desembre).

- HUHNE, Christopher (1994): «Boomtown Ireland», *The Sunday Tribune*, 6 de novembre.
- Irish Broadcasting Review* (1978-1983). Dublín: RTE.
- KELLY, M.; TRUETZSCHLER, W. (1992): «Ireland», dins d'Euromedia Research Group: *The Media in W. Europe*. Londres: Sage (capítol 9).
- KENNEDY, Kieran (1992): «The Context of Economic Development» dins de Goldthorpe, J.; Whelan, C.: *The Development of Industrial Society in Ireland*. Oxford.
- KENNEDY, K. A.; GIBLIN, T.; MCHUGH, D. (1988): *The Economic Development of Ireland*. Londres.
- McLOONE, M.; MACMAHON, J. (eds.) (1984): *Television and Irish Society*. Dublín: RTE/IFI.
- MJOSET, L. (1992): *The Irish Economy in Comparative Perspective*. Dublín: NESC.
- MURPHY, A. (1994): *The Irish Economy-Celtic Tiger or Tortoise?* Dublín: MMI Stockbrokers.
- O'HEARN, D. (1993): «Global competition, Europe and Irish Peripherality», *Economic and Social Review* 24, 2: 169-197.
- O'KANE, Paul (1994): «Culture and Heritage unite to produce 33 800 jobs», *The Irish Times*, 4 de novembre.
- O'MALLEY, Eoin (1989): *Industry and Economic Development. The challenge for the Latecomer*. Dublín.
- O'RIAGÁIN, P.; O'GLIASÁIN, M. (1993): *National Survey on Languages 1993. Preliminary Report*.
- QUILL, T. (1993): *From Restoration to Consumerism: Directions in Irish Language Television Broadcasting*. MA, Dublin City University.
- «RTE» (1967), *Administration* 15:3. Dublín: Institute of Public Administration.
- SHEEHAN, H. (1987): *Irish Television Drama*. Dublín: RTE.
- TRUETZSCHLER, W. (1991a): «Foreign Investment in the Media in Ireland», *Irish Communications Review*, 1(1).
- (1991b): «Broadcasting Law and Broadcasting Policy in Ireland», *Irish Communications Review*, 1(1).
- (1993): «Ireland», dins de Hans-Bredow Institut, *Handbuch für Hörfunk und Fernsehen 1993/94*. Hamburg: Momos (en premsa).

Nota biogràfica

Ellen Hazelkorn. És doctora i professora de Ciència Política al Departament de Comunicació (Dublin Institute of Technology). És coautora de *The Dynamics of Irish Politics* (Londres, 1989), coeditora de *Let in the Light. Censorship, Secrecy and Democracy [in Ireland]* (Dingle, 1993) i de *Irish Communications Review* (Dublín) i corresponsal de *Science and Society* (Nova York). Actualment està escrivint un llibre sobre política a Irlanda (Dublín, 1995, en premsa). També codirigeix una història i anàlisi de les polítiques de control de natalitat i de l'avortament a Irlanda (Londres, 1995, en premsa) i investiga la feminització de la indústria dels mitjans. Ha publicat àmpliament sobre la política i la societat irlandesa, sobre la història del treball i les migracions.
